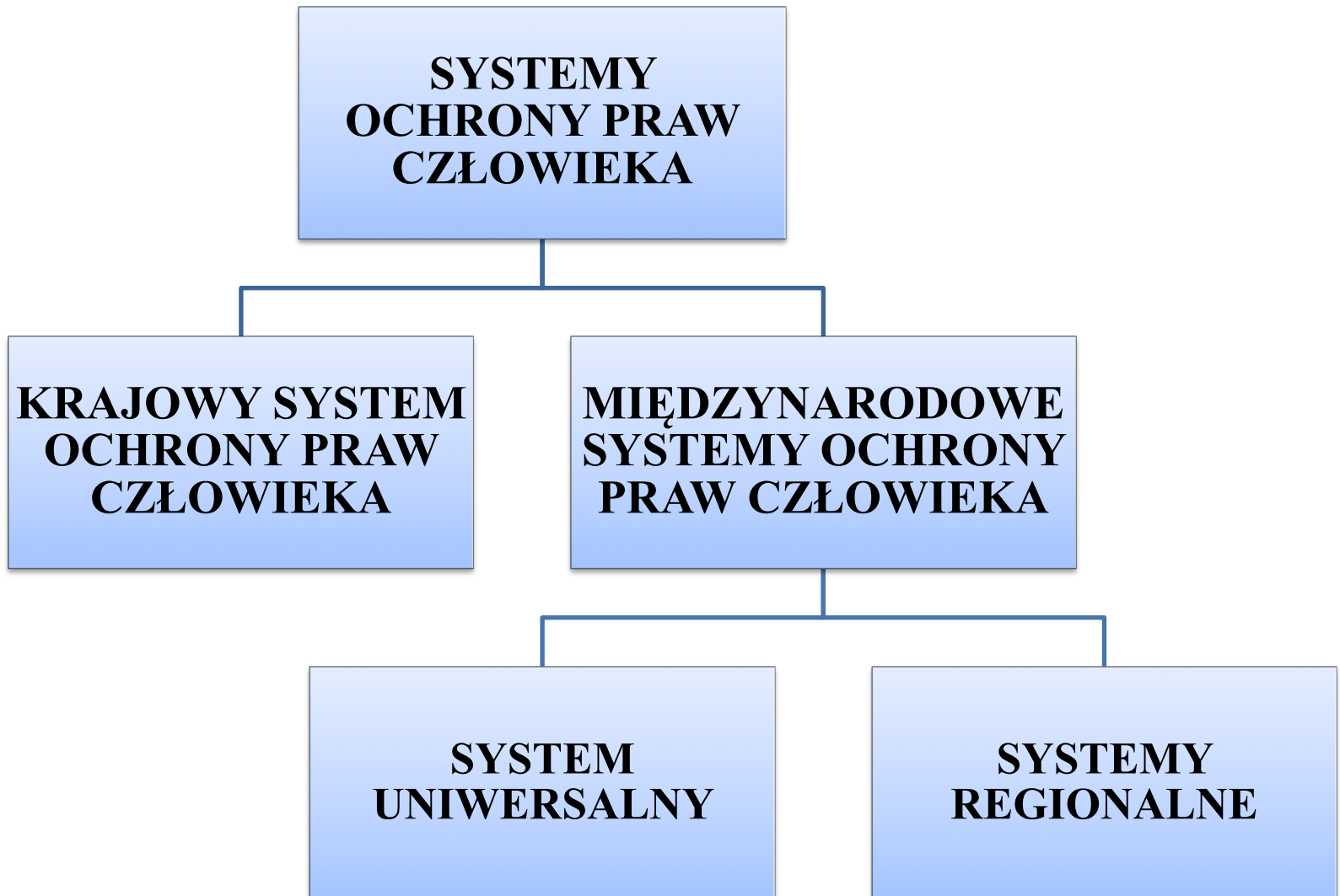

PRAWA CZŁOWIEKA I SYSTEMY ICH OCHRONY

Stacjonarne Studia Prawa 2020/2021

Systemy ochrony praw człowieka

OCHRONA PRAW CZŁOWIEKA W SYSTEMIE ONZ

- **system ochrony praw człowieka ONZ = system uniwersalny**
- **podstawowe akty prawne związane z uniwersalnym systemem praw człowieka:**
 - Karta Narodów Zjednoczonych z 26 czerwca 1945 r.
 - Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 10 grudnia 1948 r. (Powszechna Deklaracja Praw Człowieka nie jest umową międzynarodową a rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ)
 - Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 16 grudnia 1966 r.
 - Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z 16 grudnia 1966 r.
- **najważniejsze organy ochrony praw człowieka w ramach ONZ:**
 - Komitet Praw Człowieka
 - Wysoki Komisarz ONZ do Spraw Praw Człowieka

KOMITET PRAW CZŁOWIEKA

- art. 28-39 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych
- **struktura Komitetu:**
 - Komitet składa się **18 członków wybieranych na 4-letnią kadencję** przez państwa członkowskie w głosowaniu tajnym spośród kandydatów zgłoszonych przez państwa członkowskie,
 - członkowie Komitetu powinni być „ludźmi o wysokim poziomie moralnym i uznanej kompetencji w dziedzinie praw człowieka, przy czym należy uwzględnić celowość udziału pewnej liczby osób o doświadczeniu prawniczym”,
 - w skład komitetu może wejść nie więcej niż jeden obywatel tego samego państwa członkowskiego (uwzględnienie sprawiedliwego podziału geograficznego i reprezentacji różnych systemów prawnych),
 - członkowie Komitetu są wybierani i pełnią swoje funkcje we własnym imieniu (bezstronność i niezależność)

KOMITET PRAW CZŁOWIEKA

- **kompetencje Komitetu:**
 - **procedura sprawozdawcza – monitorowanie przestrzegania praw człowieka przez państwa**
 - kontrola sposobu, w jaki państwa realizują postanowienia Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych poprzez rozpatrywanie sprawozdań
 - tzw. sprawozdanie początkowe, sprawozdania okresowe (cykliczne), tzw. uproszczona procedura sprawozdawcza
 - rozpatrywanie sprawozdań oraz uwagi końcowe, procedura *follow-up*
 - skutki braku złożenia sprawozdań przez państwo
 - **procedura skargowa – rozpoznawanie skarg państw**
 - skargi są dopuszczalne tylko wtedy, gdy państwo skarżące i państwo przeciwko, któremu wniesiono skargę uznaje kompetencje Komitetu Praw Człowieka
 - w praktyce skargi tego typu nie są składane
 - **procedura skargowa – rozpoznawanie skarg indywidualnych**
 - przewidziane na mocy Protokołu Fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (art. 1, 2, 3 i 5 § 2 protokołu + Regulamin Komitetu Praw Człowieka)

SKARGA INDYWIDUALNA DO KOMITETU PRAW CZŁOWIEKA

- skarga może pochodzić wyłącznie od osoby fizycznej i nie może być anonimowa
- skarga musi pochodzić od osoby znajdującej się pod jurysdykcją państwa-strony Protokołu Fakultatywnego
- skarga musi pochodzić od osoby będącej ofiarą naruszenia praw zawartych w MPPOiP lub jej pełnomocnika (zasada bezpośredniości)
- skarga musi być należycie udokumentowana
- konieczność wyczerpania wszystkich wewnątrz krajowych środków zaradczych (dot. wyłącznie tych środków, które są skuteczne i dostępne)
- brak ograniczenia czasowego do złożenia skargi
- możliwość zaskarżenia naruszenia praw człowieka, które miały miejsce jedynie po wejściu w życie w stosunku do danego państwa Protokołu Fakultatywnego
- skarga nie może zostać złożona, jeżeli sprawa będąca przedmiotem skargi jest rozpatrywana w ramach innej międzynarodowej procedury

OCHRONA PRAW CZŁOWIEKA W UNII EUROPEJSKIEJ

- **jeden z systemów regionalnych ochrony praw człowieka w Europie**
- tworzenie systemu ochrony praw człowieka w ramach Unii Europejskiej (wcześniej Wspólnot Europejskich) rozpoczęło się dopiero po 1969 r., do tego czasu Europejski Trybunał Sprawiedliwości (obecnie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej) odmawiał zajmowania się problematyką praw człowieka
- **Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich** (art. 20 i 228 TFUE)
 - wybierany przez Parlament Europejski po każdych wyborach do tego organu na okres jego kadencji; przedstawia Parlamentowi Europejskiemu coroczne sprawozdanie z wyników swojej pracy
 - uprawniony do przyjmowania od każdego obywatela Unii lub każdej osoby fizycznej bądź prawnej, mającej miejsce zamieszkania lub statutową siedzibę w Państwie Członkowskim UE skarg, które dotyczą przypadków niewłaściwego działania instytucji unijnych, organów lub jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

OCHRONA PRAW CZŁOWIEKA W UNII EUROPEJSKIEJ

- **Karta Praw Podstawowych**
 - autonomiczny dokument gwarantujący prawa i wolności w kontekście funkcjonowania Unii Europejskiej
 - początkowo nie miała charakteru wiążącego i stanowiła jedynie deklarację polityczną stanowiącą wyraz wspólnych tradycji konstytucyjnych państw członkowskich Unii Europejskiej
 - od dnia wejście w życie Traktatu z Lizbony (1 grudnia 2009 r.) Karta Praw Podstawowych stanowi **część prawa pierwotnego Unii Europejskiej**
 - źródłem praw i wolności zawartych w Karcie Praw Podstawowych są unijne traktaty, Europejska Konwencja Praw Człowieka oraz wspólne tradycje konstytucyjne państw członkowskich, a także dorobek orzeczniczy odpowiednio TSUE, ETPCz oraz sądów konstytucyjnych państw członkowskich
 - prawa i wolności wymienione w Karcie Praw Podstawowych stosuje się do instytucji, organizacji i jednostek organizacyjnych Unii Europejskiej oraz do państw członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii (Karta nie ma więc zastosowania do całego prawa krajowego, lecz tylko do tej jego części, która wchodzi w zakres stosowania prawa Unii Europejskiej)

OCHRONA PRAW CZŁOWIEKA W UNII EUROPEJSKIEJ

- **Karta Praw Podstawowych nie przewiduje żadnych szczególnych środków ochrony praw i wolności (nie ustanawia instrumentu skargi indywidualnej)**
- **Protokół nr 30 dołączony do Traktatu z Lizbony → na Kartę Praw Podstawowych nie można skutecznie powoływać się wobec Polski (i niegdyś Zjednoczonego Królestwa), korzystającej z odstępstwa, z którego wynika, że Karta Praw Podstawowych nie rozszerza zdolności TSUE ani sądu krajowego do uznania, że krajowe przepisy prawne lub krajowe działania administracyjne są niezgodne z prawami lub zasadami potwierdzonymi w Karcie**

w praktyce oznacza to, że obywatele Polski mogą powoływać się przed sądami krajowymi na prawa podstawowe zawarte w Karcie Praw Podstawowych, jako ogólne zasady prawa, a nie bezpośrednio na Kartę Praw Podstawowych;
Protokół nie wyłącza ochrony praw podstawowych, jako zasad ogólnych prawa Unii!

OCHRONA PRAW CZŁOWIEKA W UNII EUROPEJSKIEJ

art. 2 TUE

Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również **poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości**. Wartości te są wspólne Państwom Członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn.

art. 6 TUE

1. Unia uznaje prawa, wolności i zasady określone w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej z 7 grudnia 2000 roku, w brzmieniu dostosowanym 12 grudnia 2007 roku w Strasburgu, **która ma taką samą moc prawną jak Traktaty**.

Postanowienia Karty w żaden sposób nie rozszerzają kompetencji Unii określonych w Traktatach.

Prawa, wolności i zasady zawarte w Karcie są interpretowane zgodnie z postanowieniami ogólnymi określonymi w tytule VII Karty regulującymi jej interpretację i stosowanie oraz z należyтым uwzględnieniem wyjaśnień, o których mowa w Karcie, które określają źródła tych postanowień.

OCHRONA PRAW CZŁOWIEKA W UNII EUROPEJSKIEJ

art. 6 TUE

2. Unia przystępuje do europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Przystąpienie do Konwencji nie narusza kompetencji Unii określonych w Traktatach.

3. Prawa podstawowe, zagwarantowane w europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych Państwom Członkowskim, stanowią część prawa Unii jako zasady ogólne prawa.

**Przystąpienie Unii Europejskiej do Konwencji o Ochronie
Praw Człowieka i Podstawowych Wolności? □**

Protokół nr 8 do TUE! □

Opinia TSUE nr 2/13!

Bibliografia:

- W. Brzozowski, A. Krzywoń, M. Wiącek, *Prawa Człowieka*, Warszawa 2018
- M. Jabłoński, S. Jarosz-Żukowska, *Prawa człowieka i systemy ich ochrony. Zarys wykładu*, Wrocław 2010
- J. Hołda, Z. Hołda, D. Ostrowska, J. Rybczyńska, *Prawa człowieka. Zarys wykładu*, Warszawa 2014
- A. Wyrozumska (red.), *System Ochrony Prawnej w Unii Europejskiej*, Warszawa 2010